

*Utrikesminister
Carl Bildt*

Regeringens deklARATION

*vid 2009 års utrikespolitiska debatt i Riksdagen
onsdagen den 18 februari 2009*

FÅR EJ PUBLICERAS FÖRE
DEN 18 FEBRUARI KL. 09.00

DET TALADE ORDET GÄLLER

Herr/Fru Talman,

2009 kommer att bli ett år av betydande politiska och ekonomiska utmaningar - större och mer omfattande än på mycket länge.

Det internationella samarbetet kommer därigenom att sättas på svåra prov.

Samtidigt blir 2009 året då Sverige, genom sitt ordförandeskap i Europeiska unionen, kommer att få ett särskilt ansvar för att möta dessa utmaningar.

Det är ett ansvar som vi kommer att axla med den fasta övertygelsen att Europeiska unionen utgör den bästa plattformen också för Sveriges utrikespolitiska agerande. Det är bland annat därför som Sverige har valt att tillhöra kärnan i Europeiska unionen.

I en tid då den globala finansiella krisen skoningslöst slår mot den reala ekonomin och medför stora påfrestningar för allt fler, då den politiska osäkerheten ökar på många håll i världen och klimathotet fortsätter att vila tungt över oss, blir det internationella samarbetet allt viktigare.

Det är *bara* genom att samverka med andra som vi kan bidra till att omvandla risker till möjligheter, hot till stabilitet och förtryck till frihet. Det är bara så vi kan förverkliga visionen om en hållbar globalisering.

Det är regeringens målsättning att genomdriva ett framgångsrikt och resultatriktat ordförandeskap.

Sverige kommer att ta över ordförandeskapet i en union som ser mycket annorlunda ut än 1995 när vi blev medlemmar eller 2001 som var tidpunkten för vårt senaste ordförandeskap.

Utvidgningen från 15 till 27 medlemsstater har bidragit till att befästa friheten och demokratin i Europa och till att skapa stabilitet och välstånd för allt fler länder och folk.

Europeiska unionen har i dag närmare en halv miljard invånare. Den är världens största integrerade ekonomi som står för cirka 30 % av den globala produktionen och är största handelspartner för mer än 130 länder. Unionen bidrar också med omkring 60 % av världens samlade utvecklingsbistånd.

Med tydliga steg rör sig unionen också mot ett ökande politiskt globalt inflytande. Europa håller på att bli en allt starkare röst i världen.

Men med styrka och inflytande följer också ett ökat ansvar.

Det finansiella systemets kollaps i oktober förra året blev inledningen på en ekonomisk kris av historiska proportioner. Krisen är global till sin karaktär och dess politiska, ekonomiska och sociala konsekvenser går ännu inte att till fullo överblicka.

Men det står redan nu klart att den kraftiga ekonomiska tillbakagången leder till ökade spänningar på många håll i världen. Sambandet mellan ekonomisk utveckling och de säkerhetspolitiska utmaningarna har stärkts.

Historien har lärt oss faran i att möta globala ekonomiska kriser med protektionism och nationalism. Att skapa hinder för den globalisering, som under de senaste årtiondena i en tidigare aldrig skådad takt har bidragit till ökat välstånd och ökad frihet världen över, vore en farlig och destruktiv väg att gå.

Sedan Sovjetimperiets sammanbrott har många gränser öppnats. Låt oss nu inte resa nya gränshinder och bygga upp nya murar utan i stället lägga grunden för en globalisering som är ekonomiskt, socialt, politiskt och miljömässigt hållbar.

En förnyelse av de internationella finansiella institutionerna för att förhindra att den ekonomiska krisen fördjupas ytterligare och slår över i handelskrig är en nödvändighet. Det är därför som Sverige kommer att fortsätta att inskräpa betydelsen av frihandel, större öppenhet och mer ekonomiskt samarbete.

Att fortsätta att arbeta för ett avslut i Doha-förhandlingarna förblir av avgörande betydelse. Även de frihandelsavtal, bland andra med Indien, Ukraina och Gulfstaternas samarbetsråd, som står på agendan under det svenska ordförandeskapet är viktiga.

Sverige kommer också att verka för att ytterligare effektivisera den inre marknaden med dess fyra friheter och fortsätta att driva på för att Europeiska unionen ska bli världens mest öppna ekonomi.

Herr/Fru Talman

Klimatfrågan är en av våra främsta prioriteringar och får inte åsidosättas på grund av den ekonomiska krisen. Tvärtom har vi mycket att vinna om vi investerar i grön teknologi.

De globala klimatförhandlingarna och den ekonomiska krisen ställer krav på kraftfulla och långsiktiga åtgärder för en hållbar utveckling. Inför FN:s klimatkonferens i Köpenhamn krävs ett intensivt förberedelsearbete. Sveriges målsättning är att konferensen i december ska resultera i en samlad global överenskommelse med kraftfulla åtgärder för att hejda klimatförändringarna och bidra till förstärkt och breddat internationellt samarbete.

Att Europeiska unionen redan har lyckats enas om ett ambitiöst klimatpaket med åtaganden om att minska utsläppen av växthusgaser med upp till 30 procent efter en internationell överenskommelse fram till 2020 lägger en god grund för det fortsatta internationella klimatarbetet. Vi förväntar oss att övriga i-länder ska göra jämförbara åtaganden och även att andra länder, särskilt de snabbt växande ekonomierna, ska vidta åtgärder som gör det möjligt att vända den globala utvecklingen.

En viktig komponent i detta sammanhang är att bistå utvecklingsländer med att möta de utmaningar som klimatförändringarna innebär. Det står helt klart att Europeiska unionen och övriga rika länder kommer att behöva bidra finansiellt till utvecklingsländers anpassning till klimatförändringarna. Deras omställning handlar också om att förena fortsatt utveckling med låga utsläpp av växthusgaser. Den kommission som regeringen har tillsatt för klimat och utveckling kommer under våren att presentera sina slutsatser.

Effekterna av klimatförändringarna drabbar många fattiga länderna. Därför har regeringen beslutat att under en treårsperiod inom ramen för biståndet reservera drygt 4 miljarder kronor för att förbättra förutsättningarna för anpassning till ett förändrat klimat.

Sveriges utvecklingssamarbete ska i enlighet med politiken för global utveckling präglas av kvalitet, effektivitet och samstämmighet med andra politikområden för att därigenom bättre bidra till en rättvis och hållbar global utveckling. En sådan inriktning är betydelsefull också för att effektivisera Europeiska unionens utvecklingssamarbete.

Det övergripande målet för utvecklingssamarbetet är att bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor.

Kampen mot olika former av fattigdom är en central utgångspunkt för den samlade svenska utvecklingspolitiken och inbegriper såväl att bidra till bättre förutsättningar för ekonomisk tillväxt som att främja demokrati och mänskliga rättigheter, framväxten av ett starkt civilt samhälle och en god samhällsstyrning.

Sverige är en tydlig röst för kvinnors rättigheter världen över. Regeringen fäster stor vikt vid arbetet med att främja jämställdhet inklusive kvinnors sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter.

Sverige kommer även att arbeta vidare med frågan om den globala livsmedelsförsörjningen.

Herr/Fru Talman

Stabiliteten i det internationella systemet vilar på respekten för folkrätten. Den ryska aggressionen mot Georgien och erkännandet av Sydossetien och Abchazien som självständiga stater utgjorde inte bara en oacceptabel kränkning av en stats territoriella integritet, utan också ett slag mot den internationella rätt som utgör själva grunden för fredliga och stabila mellanstatliga relationer.

Värnandet om folkrätten utgör en hörnsten i Sveriges utrikespolitik och drevs, tillsammans med frågor om demokrati och mänskliga rättigheter, med kraft under Sveriges ordförandeskap i Europarådets ministerkommitté förra året.

Lika betydelsefullt är värnet om de mänskliga rättigheterna. Regeringen avser att ta ett antal initiativ för att följa upp de två skrivelser som överlämnades till riksdagen under 2008; ”Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik” samt skrivelsen ”Frihet från förtryck” om demokrati och mänskliga rättigheter i biståndet.

Arbetet för att stödja de demokratiska krafterna och motverka förtryck måste fortsätta, inte minst i länder som Kuba och Burma .

Med Vitryssland krävs en fortsatt dialog om stärkta medborgerliga rättigheter. Regeringen ser med oro på den senaste tidens godtyckliga frihetsberövanden av oppositionella i Vitryssland. Samlingsregeringen i Zimbabwe inger hopp om ett slut på vanstyret i landet. Nu krävs omfattande demokratiska och ekonomiska reformer för att vända den katastrofala utvecklingen. Förutsatt att utvecklingen går åt rätt håll har

Sverige och Europeiska unionen beredskap för att stödja Zimbabwe med ökade biståndsinsatser.

Som ordförande i Europeiska unionen kommer Sverige också att verka för en mer synlig roll för unionen på de mänskliga rättigheternas område. Genom att reagera mot förtryck och diskriminering och värna det fria ordet och den fria tanken kan Europeiska unionen visa på det goda exemplets makt.

Det är viktigt att globaliseringens möjligheter kommer alla till del, inte minst de som i dag lever i djup fattigdom och globalt utanförskap.

Det är en krävande uppgift och det finns en uppenbar risk att de framsteg som har skett i många afrikanska länder under senare år undermineras av den ekonomiska krisen.

Regeringen är därför pådrivande för att utveckla breda samarbetsavtal mellan Europeiska unionen och Afrika i syfte att stimulera handel och ekonomisk utveckling, samt att genomföra den gemensamma EU–Afrikastrategin.

Vi ökar också vårt eget utvecklingsarbete med Afrika. Det är centralt att Europa och övriga givare uppfyller sina biståndsåtaganden även i bistra tider. Sverige ska härvidlag fortsätta att vara ett föredöme.

Sveriges starka stöd för FN fortsätter. Genom sin världsomspännande medlemskrets har FN unik legitimitet och unika förutsättningar att samla världens länder till hållbara lösningar på vår tids globala utmaningar.

Effektiv multilateralism är och förblir en ledstjärna i Sveriges och Europeiska unionens arbete att ta sig an globala frågor som klimatförändringar, rustningskontroll och fattigdomsbekämpning.

Det är därför naturligt för regeringen att fortsätta verka för ett starkare och reformerat FN. Det gäller inte minst Förenta nationernas möjligheter att genomföra alltmer omfattande och komplexa fredsfrämjande och statsbyggande insatser. I enlighet med säkerhetsrådets resolution 1325 måste kvinnors roll i detta arbete stärkas. Sverige stöder FN:s ”Allians av civilisationer” och dess arbete för att främja dialogen mellan religioner.

Sverige verkar för att de transatlantiska relationerna stärks. I skapandet av en hållbar globalisering har USA en unik roll att spela. Med en ny administration i USA finns också nya förutsättningar att gå in i ett

fördjupat skede i de transatlantiska relationerna. Det är en möjlighet som inte får gå förlorad.

Det är också viktigt att fortsätta att stärka relationerna med de snabbväxande ekonomierna i Asien och Latinamerika. Dagens utmaningar kräver globala lösningar.

Europeiska unionens toppmöten, under Sveriges ordförandeskap med Brasilien, Indien och Kina ger oss viktiga tillfällen att med dessa nya stormakter diskutera gemensamma lösningar på såväl klimathotet som finanskrisen.

Herr/Fru Talman,

Utrikespolitiken handlar om att möta långsiktiga utmaningar men också om att hantera det oväntade. 2009 kan mycket väl komma att bli krishanteringens år.

Vi kan inte därför utesluta att vårt eget ordförandeskap i stor utsträckning kommer att präglas av oförutsedda händelser.

Vi vet emellertid redan nu att vi kommer att ärva förra årets stora utmaningar, förutom de politiska effekterna av den kraftiga ekonomiska nedgången också de växande spänningarna i hela det vidare området från Palestina till Punjab.

Fjolårets Annapolisprocess ledde inte till något fredsavtal. I stället bröts vapenvilan i Gaza och ett krig inleddes som ytterligare har komplicerat det redan svåra läget i regionen.

Sverige och Europeiska unionen verkar för ett snart slut på isoleringen av Gaza. Den är varken humanitärt försvarbar eller politiskt acceptabel. En stabil vapenvila och återuppbyggnad av Gaza förutsätter öppna gränser, effektiva åtgärder mot vapensmuggling och att raketattackerna mot Israel upphör.

I samarbete med främst USA måste Europeiska unionen förstärka sina insatser för en allomfattande fred i regionen. Israels ockupation och bosättningspolitiken måste upphöra, en sammanhängande och bärkraftig palestinsk stat skapas, terrorismen upphöra och Israels rätt att leva inom säkra och erkända gränser respekteras. Parterna måste leva upp till gjorda åtaganden. Endast så kan en hållbar fred och säkerhet i regionen skapas.

Det arabiska fredsinitiativet är en stabil grund för förhandlingar som leder fram icke bara till en palestinsk stat utan också till fred mellan Israel och den samlade arabvärlden. Därmed läggs en ny grund för utvecklingen i regionen i dess helhet, liksom för arbetet med att bekämpa terrorism samt minska kulturella och politiska spänningar också i andra delar av världen.

Terrorism i alla dess former och oavsett ursprung måste mötas med internationellt samarbete, baserat på respekt för folkrätten och mänskliga rättigheter. Europeiska unionen har en viktig roll att spela i detta samarbete.

Vi välkomnar att utvecklingen i Irak går åt rätt håll, även om den är skör. Under försommaren öppnar Sverige sin ambassad i Bagdad.

Motsättningen mellan Iran och världen i övrigt om landets nukleära program måste få en fredlig lösning. Vi välkomnar signaler från den nya amerikanska administrationen om en vilja till förhandlingar och ser det som naturligt att Iran svarar med konkreta steg ägnade att skapa förtroende för landets intentioner. En lösning av den nukleära frågan skulle – trots meningsmotsättningar i övrigt – öppna dörren för en utveckling av samarbetet mellan Iran och Europa.

Risken för fortsatt spridning av massförstörelsevapen är alltför ett av de allvarligaste säkerhetspolitiska hoten som världen står inför. Därför måste det internationella arbetet intensifieras i syfte att upprätthålla och stärka icke-spridningsregimen.

För att minska risken för att ett fredligt utnyttjande av kärnkraft leder till spridning av känsliga teknologier bör initiativen att inrätta internationellt övervakade anläggningar för kritiska delar av kärnbränslecykeln drivas vidare.

Samtidigt betonar Sverige det ansvar som dagens kärnvapenmakter har för att minska sina existerande arsenaler. Ett nytt nukleärt nedrustningsavtal mellan USA och Ryssland, liksom en amerikansk ratificering av det s.k. CTBT-avtalet, skulle skapa avsevärt bättre förutsättningar för att förhindra kärnvapenspridning i framtiden.

Terrorattentaten i slutet av förra året i Mumbai har utsatt relationen mellan de två kärnvapenmakterna Indien och Pakistan för påfrestningar. Genom att främja dialogen mellan länderna kan Europeiska Unionen bidra till avspänning i Sydasiens.

I det angränsande Afghanistan är utvecklingen djupt bekymmersam. Trots framsteg efter talibanregimens fall är säkerhetsläget i delar av

landet mycket allvarligt. Samhällsstyret uppvisar stora brister och återuppbyggnaden av det sargade landet går långsamt.

Konsekvenserna av denna situation är tyvärr både allvarliga ur ett humanitärt perspektiv och farliga från en säkerhetspolitisk horisont. Den terrorism och den drogproduktion, som har sina rötter i Afghanistan, hotar människor långt utanför landets egna gränser.

Det är därför som regeringen har beslutat om att stärka Sveriges civila och militära insatser i Afghanistan. Det är också därför som det är viktigt att bereda marken för att Europeiska unionen kan ta ett större ansvar för det bredare statsbyggandet i landet.

Demokratiska Republiken Kongo Somalia, Sri Lanka Sudan och Zimbabwe är länder präglade av konflikt och humanitärt lidande. Det krävs ett brett internationellt engagemang för att vända utvecklingen. Som exempel kommer Sverige under detta år bland annat att bidra till Europeiska unionens marina insats för att säkerställa att World Food Programs humanitära mattransporter kan nå Somalia.

Relationen mellan Etiopien och Eritrea är spänd, inte minst på grund av gränsfrågan. Det är viktigt för fred och stabilitet på Afrikas Horn att skiljedomsnämndens utslag respekteras.

Herr/Fru Talman

I en tid av stora utmaningar, måste vi försäkra oss om väl fungerande institutioner som drivs av en fast politisk vilja att bidra till global fred och säkerhet.

Europeiska unionens gemensamma utrikes- och säkerhets- och försvarspolitik har hittills varit mycket framgångsrik. Den har främjat stabilitet och fred på många håll i världen, från Balkan och Georgien i vårt eget närområde till Tchad i Afrika och Aceh i Asien.

Som ordförande i Europeiska unionen har Sverige en möjlighet att ytterligare utveckla unionens fredspolitik. Bland annat kommer vi att vara pådrivande för en förstärkt samverkan mellan civila och militära insatser och för att utveckla samarbetet mellan Europeiska unionen och viktiga internationella organisationer som FN, Nato och OSSE. Sverige verkar för att sambandet mellan säkerhet, utveckling och mänskliga rättigheter tydligare skall genomsyra unionens politik på området.

Inom krishanteringsområdet är ett nära samarbete med Nato av strategisk betydelse för Sverige. Regeringen avser under våren, att i en skrivelse till riksdagen redogöra för Sveriges samarbete med Nato.

Sveriges säkerhetspolitiska linje ligger fast. Det finns i vårt land en bred politisk vilja till att vidareutveckla det nordiska försvarspolitiska samarbetet. Ett sådant kan komplettera de säkerhetspolitiska val våra olika länder har träffat. På sikt skapas också bättre förutsättningar för att möta nya utmaningar såväl vad gäller försvarsekonomi som utvecklingen i t ex Östersjöområdet och Arktis.

Nyligen lämnade den före detta norske utrikes- och försvarsministern Thorvald Stoltenberg sin idérapport om ett fördjupat nordiskt utrikes- och försvarssamarbete. Regeringen kommer att i positiv anda noga pröva dess olika förslag.

Regeringen kommer under våren att presentera en försvarspolitisk inriktningsproposition som tar sin utgångspunkt i den breda enigheten i Sveriges Riksdag kring försvarsberedningens säkerhetspolitiska slutsatser.

Herr/Fru Talman,

Utvidgningen är fortfarande den Europeiska unionens främsta instrument för att skapa säkerhet, demokrati och välbefinnande i Europa.

Sverige kommer därför att verka för framsteg i de pågående medlemskapsförhandlingarna med Kroatien och Turkiet och främja konkreta framsteg i västra Balkanländernas närmande till Europeiska unionen.

Vi hoppas att Kroatiens medlemskapsförhandlingar kan slutföras så snart som möjligt. Med fortsatta reformer i Makedonien banas vägen för en kommande förhandlingsstart.

I mitten av december inkom Montenegro med en medlemskapsansökan. De andra länderna på västra Balkan - Serbien, Albanien och Bosnien - överväger att göra detsamma. För Kosovos del är det viktigt att erbjuda ett medlemskapsperspektiv. Sveriges bidrag till Europeiska unionens rättsinsats Eulex är ett viktigt steg i att stödja Kosovos närmande till Europeiska unionen.

Vägen till EU-medlemskapet kommer att kräva betydande reformansträngningar för länderna på västra Balkan. Men med målet om medlemskap för ögonen, skapas förutsättningar för att dessa länder skall kunna inrikta sina politiska krafter på en konstruktiv, framsyftande reformpolitik och ta det definitiva steget från Dayton till Bryssel.

Europeiska unionens trovärdighet som internationell aktör förutsätter respekt för de åtaganden som har gjorts på utvidningsområdet. Det är därför som utvidningsfrågorna kommer att stå i fokus under det svenska ordförandeskapet.

Regeringen vill i detta sammanhang särskilt lyfta fram den strategiska betydelsen som ett turkiskt EU-medlemskap skulle innebära. Att stänga dörren till Europeiska unionen för Turkiet skulle vara ett misstag av historiska mått. Vi har alla anledning att förstärka våra insatser för att förklara betydelsen av detta steg.

Sverige och Europeiska unionen stöder förhandlingsprocessen om Cyperns framtid. Ett återförenat Cypern innebär ökad säkerhet, frihet och välfärdsvinster för hela öns befolkning och för regionen som helhet. En återförening har dessutom en avgörande inverkan såväl på Turkiets närmande till Europeiska unionen som för möjligheterna att bättre samordna Natos och Europeiska unionens freds- och stabilitetsinsatser.

Att unionens grannar i öst och syd utvecklas till stabila och öppna demokratier med fungerande marknader och rättssystem är av central betydelse.

Europeiska unionens strategiska intresse går dock längre än så för de grannar som har europeiska aspirationer. Dessa länder bör erbjudas att bli en del av den inre marknaden med dess fyra friheter. De måste ges möjlighet att anpassa sig till unionens lagstiftning i alla viktiga samhällssektorer för att på så sätt bli en del av en större och allt mer integrerande europeisk gemenskap.

Förra året vidareutvecklades den tidigare s.k. Barcelona-processen till den union för Medelhavet som vi hoppas skall skapa bättre förutsättningar för samarbete mellan Europeiska unionen och Medelhavsunionens andra medlemsstater.

Under detta år kommer beslut att fattas om det nya s.k. östliga partnerskap som har sin grund i ett gemensamt initiativ av Sveriges och Polens regeringar. I detta partnerskap ligger en viktig höjning av ambitionerna för samarbetet med Ukraina, Moldavien, Vitryssland, Georgien, Armenien och Azerbajdzjan.

Partnerskapet syftar till att främja en substantiell europeisk integration inom viktiga områden som lagstiftning, handel och rörlighet för personer. Det svenska ordförandeskapet kommer att få den viktiga uppgiften att påbörja genomförandet av Östliga partnerskapet.

Vi strävar efter ett utvidgat samarbete med Ryssland. Förhandlingarna om ett nytt samarbetsavtal kommer att fortsätta, även om dessa försvåras så länge Ryssland ännu inte har blivit medlem i världshandelsorganisationen WTO.

Herr/Fru Talman,

En EU-strategi för Östersjöregionen är en annan viktig fråga för regeringen under det svenska ordförandeskapet. Europeiska kommissionen ska presentera ett förslag till strategi senast i juni 2009. Beslut kommer att fattas av Europeiska rådet före årets slut. Strategin och tillhörande handlingsplan blir ett viktigt instrument för samordning och fokusering av angelägna insatser för Östersjöns miljö och för regionens tillväxt och konkurrenskraft.

Sverige övertar i oktober ordförandeskapet i Barentsrådet för en tvåårsperiod. I nära samråd med berörda aktörer på nationell och regional nivå vill vi stärka samverkan för öppna grannrelationer, ekonomisk tillväxt och hållbar utveckling i norra Europa.

Herr/Fru talman,

Vår utrikespolitik kommer att ställas på mycket stora prov under 2009. Vi kommer att verka i en miljö av ökande osäkerhet och påtagliga hot.

Sverige kommer också att ta över ordförandeskapet i en union som präglas av institutionell osäkerhet. Möjligheten finns att Lissabonfördraget, som har brett stöd i denna riksdag, under innevarande år kommer att ratificeras av samtliga medlemsstater.

Det är ett fördrag som skapar bättre förutsättningar för Europeiska unionen att agera enhetligt och mer kraftfullt på den globala arenan genom att samla unionens utrikespolitiska medel på ett ställe.

Det kan således falla på Sverige att som ordförandeland implementera det nya fördraget, inklusive den europeiska utrikestjänsten. Det kommer i så fall att bli en formidabel uppgift som avsevärt påverkar förutsättningarna för Sveriges roll som Europeiska unionens ordförande hösten 2009.

REGERINGSKANSLIET

Utrikesdepartementet

103 39 Stockholm
Tryck: XGS Grafisk Service 2009
Artikelnr: UD 09.009